

Sygn. akt V KK 76/13

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)
SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)
SSN Michał Laskowski

Protokolant Joanna Sałachewicz

w sprawie podmiotu zbiorowego - „T.” **Spółka z o.o. w likwidacji w J.**, co do której stwierdzono odpowiedzialność za czyn zabroniony osoby fizycznej z art. 77 § 2 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. i art. 9 § 3 k.k.s.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 8 maja 2013 r.
kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego
od wyroku Sądu Rejonowego w J.
z dnia 19 listopada 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do
ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w J.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy rozpoznawał sprawę z wniosku Prokuratora Rejonowego w przedmiocie stwierdzenia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego – "T." sp. z o.o. w likwidacji za czyn zabroniony pod groźbą kary, będący zachowaniem osoby wskazanej w art. 3 i 5 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą

kary, potwierdzony prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 3 sierpnia 2009 r., skazującym T. W. za to, że pełniąc funkcję Prezesa Zarządu Spółki z o.o. "T.", odpowiadając za jej sprawy podatkowe, jako płatnik mimo obowiązku nie wpłacał w ustawowym terminie na rachunek bankowy Urzędu Skarbowego w J. zadeklarowanego podatku dochodowego od pracowników PIT-4R za okres od stycznia do grudnia 2007 r. w łącznej kwocie należności głównej 94.044,00 zł co stanowi naruszenie przepisu art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, tj. za przestępstwo skarbowe z art. 77 § 2 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. i art. 9 § 3 k.k.s.

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 19 listopada 2010 r., ustalił odpowiedzialność podmiotu zbiorowego "T." sp. z o.o. w likwidacji za czyn zabroniony z art. 77 § 2 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. i art. 9 § 3 k.k.s., popełniony przez T. W. działającego w interesie podmiotu zbiorowego i na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, wymierzył "T." sp. z o.o. w likwidacji karę pieniężną w wysokości 1 000 zł, a nadto na podstawie art. 8 ust. 1 tejże ustawy orzekł wobec niej przepadek korzyści majątkowej pochodzącej z czynu zabronionego w kwocie 14.599,58 zł i obciążył stosownymi kosztami procesu.

Powyższy wyrok nie został zaskarżony przez żadnego z uczestników procesu i uprawomocnił się z w dniu 27 listopada 2010 r.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego z dnia 19 listopada 2010 r. – zaskarżając go w całości na korzyść podmiotu zbiorowego – wniósł Prokurator Generalny. Autor nadzwyczajnego środka zaskarżenia zarzucił w nim rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa materialnego, a mianowicie art. 5 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, poprzez wyrażenie błędnego poglądu prawnego, że przepis ten mógł być podstawą odpowiedzialności podmiotu zbiorowego "T." Sp. z o.o. w likwidacji, za czyn zabroniony pod groźbą kary, popełniony przez T. W., działającego w imieniu i na rzecz Spółki jako prezes zarządu.

Odwołując się do tak sformułowanego zarzutu Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego jest zasadna w stopniu oczywistym, co pozwala na jej rozpoznanie i uwzględnienie na posiedzeniu (art. 535 § 5 k.p.k.).

W pierwszej kolejności - jedynie dla przypomnienia - należy wskazać, że odpowiedzialność podmiotu zbiorowego na gruncie przepisów ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. Nr 197, poz. 1661 ze zm.) ma charakter niesamoistny i wtórny. Uruchamiana jest bowiem dopiero w sytuacji uprzedniego stwierdzenia odpowiedzialności karnej osoby wskazanej w art. 3 omawianej ustawy za jedno z przestępstw z art. 16 tejże ustawy. Spełnienie powyższego warunku nie wystarcza jednak do przypisania odpowiedzialności podmiotowi zbiorowemu. Z art. 5 ustawy wynika bowiem jednoznacznie, że kolejnym warunkiem (materialnoprawną przesłanką) tej odpowiedzialności jest stwierdzenie winy podmiotu zbiorowego. Odwołanie się przez ustawodawcę w art. 5 ustawy do konstrukcji zawinienia było niezbędne, skoro odpowiedzialność podmiotu zbiorowego jest odpowiedzialnością typu represyjnego (zob. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 listopada 2004 r., K 18/03, OTK-A 2004, nr 10, poz. 103).

Przenosząc powyższe rozważania natury ogólnej na grunt przedmiotowej sprawy, trzeba w pierwszej kolejności zwrócić jednak uwagę na treść ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary w kształcie, w jakim obowiązywała ona w chwili wydawania zaskarżonego kasacją wyroku. W tym okresie podmiot zbiorowy podlegał odpowiedzialności za czyn zabroniony, którym było zachowanie osoby fizycznej, w razie jednoczesnego spełnienia warunków określonych w art. 3, art. 4 i art. 5 ustawy.

Zgodnie z przepisem art. 3 podmiot zbiorowy podlegał odpowiedzialności za czyn zabroniony, którym było zachowanie osoby fizycznej:

1. działającej w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego w ramach uprawnienia lub obowiązku do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub wykonywania kontroli wewnętrznej albo przy przekroczeniu tego uprawnienia lub niedopełnieniu tego obowiązku,
 2. dopuszczonej do działania w wyniku przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez osobę, o której mowa w punkcie 1,
 3. działającej w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego, za zgodą lub wiedzą osoby, o której mowa w punkcie 1,
- jeżeli zachowanie to przyniosło lub mogło przynieść podmiotowi zbiorowemu korzyść, chociażby niemajątkową.

W art. 4 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, jako warunek odpowiedzialności podmiotu zbiorowego określona jest konieczność potwierdzenia czynu zabronionego popełnionego przez osobę fizyczną jednym z orzeczeń karnych wymienionych w tym przepisie, a także możliwość przypisania podmiotowi zbiorowemu zawinienia. Zgodnie z art. 5 omawianej ustawy zawinienie podmiotu zbiorowego polegało na braku należytej staranności w wyborze osoby fizycznej, o której mowa w art. 3 pkt 2 lub 3, lub co najmniej na braku należytego nadzoru nad tą osobą – ze strony organu lub przedstawiciela podmiotu zbiorowego.

Warunki odpowiedzialności podmiotu zbiorowego zostały w przedmiotowej sprawie spełnione jedynie częściowo. Spółka z o.o. jest podmiotem zbiorowym, który podlega odpowiedzialności na podstawie ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, a T. W. jest osobą fizyczną, o której mowa w art. 3 ust. 1 tej ustawy, zaś dokonanie przez niego przestępstwa zostało potwierdzone prawomocnym wyrokiem skazującym (warunek z art. 4).

Uznać jednak należy, że sąd wydający zaskarżony kasacją wyrok nie uwzględnił warunku określonego w art. 5 ustawy o odpowiedzialności

podmiotów zbiorowych. Przepis ten w brzmieniu ustalonym nowelą z dnia 28 lipca 2005 r. i obowiązującym w okresie od dnia 5 października 2005 r. do dnia 13 listopada 2011 r. (Dz. U. z 2005 r., Nr 180, poz. 1492) odnosił przesłankę zawinienia jedynie do osób wymienionych w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy. To w stosunku do tych osób podmiot zbiorowy mógł ponosić winę w ich wyborze lub w nadzorze nad nimi. Wykładnia przepisu art. 3 prowadzi do wniosku, że zawinienie, o którym mowa w art. 5 przedmiotowej ustawy nie mogło odnosić się do kategorii osób wymienionych w art. 3 ust. 1, a więc osób zarządzających podmiotem zbiorowym. Taką osobą natomiast był Prezes Zarządu Spółki z o.o. T. W.

Taka interpretacja przepisów art. 3 i 5 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary znalazła potwierdzenie w ustalonej linii orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienie SN z dnia 5 maja 2009 r., IV KK 427/08, OSNKW 2009, z. 7, poz. 57; oraz wyroki SN: z dnia 6 kwietnia 2011 r., V KK 15/11, OSNKW 2011, z. 8, poz. 72; z dnia 12 lipca 2012 r. wydane w sprawach V KK 128/12, V KK 181/12, V KK 195/12, nie publ.). W orzeczeniach tych stwierdzono, że podmiot zbiorowy nie może ponosić odpowiedzialności za czyny zabronione popełnione przez prezesów spółek prawa handlowego, jeśli działali oni w ramach własnego uprawnienia lub obowiązku. Ta sama wykładnia przepisu art. 5 omawianej ustawy przedstawiona została w cytowanym już wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 listopada 2004 r.

W ustawie z dnia 29 lipca 2011 r. nowelizującej ustawę o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych wprowadzono nowy kształt przepisu art. 5. Obecnie (tj. od dnia 14 listopada 2011 r.) podmiot zbiorowy ponosi odpowiedzialność także za czyny popełnione przez prezesów spółek kapitałowych. Przepis ten jednak nie może działać wstecz. Wystarczającą podstawą do takiej konstatacji jest treść art. 42 ust. 1 Konstytucji (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2012 r., II KK 254/11, OSNKW 2012/10/99).

Uznać zatem należy, że zaskarżony kasacją wyrok wydany został z obrazą przepisu art. 5 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, w kształcie, w jakim przepis ten obowiązywał w chwili wydania wyroku przez Sąd Rejonowy. Rażący charakter naruszenia tego przepisu powoduje konieczność uchylecia zaskarżonego wyroku. Wobec braku podstaw do umorzenia postępowania i brzmienia art. 537 § 2 k.p.k., konieczne stało się przy tym przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy nie może bowiem wydać orzeczenia oddalającego wniosek o pociągnięcie podmiotu zbiorowego do odpowiedzialności, uczynić to może jedynie sąd ponownie rozpoznający sprawę.

Mając zatem powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.